

NÁKLADOVÉ ÚČETNICTVÍ

Ing. Markéta Šeligová, Ph.D.

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Nákladové účetnictví

22. 4 .2021

Ing. Markéta Šeligová, Ph.D.

SYSTÉM PLÁNŮ A ROZPOČTŮ

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Nákladové účetnictví
22. 4 .2021

Ing. Markéta Šeligová, Ph.D.

Plánování (plán)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- v jednotlivých jazykových oblastech se setkáváme s tím, že není zcela rozlišen pojem rozpočet a plán
 - **plánování pojímá širěji než rozpočetnictví**, zejména z těchto důvodů:
 - **je nástrojem prosazování tzv. podnikových politik** nebo jinak vymezených strategických a taktických cílů a koncepcí
 - někdy vymezuje pouze věcné úkoly, například pouze pomocí kvantitativních ukazatelů
-

Rozpočet

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Rozpočet má přímou nebo nepřímou vazbu na podnikové politiky, a to pomocí plánových úkolů.

- **stanovují se jím hodnotové ukazatele v peněžních jednotkách,**
 - musí stanovit určité úkoly
 - sestavuje se **na určité časové období,**
 - nepoužívá pouze skutečné propočtené veličiny (např. normy přímých nákladů pro sestavení kalkulací), ale někdy i veličiny odhadované.
-

Rozpočet zajišťuje v podniku tyto funkce:

- stanovuje a vymezuje nákladové úkoly vnitropodnikových útvarů,
 - kontroluje úroveň hospodárnosti vnitropodnikových útvarů,
 - umožňuje poskytnout informace o určování režijních sazeb potřebných při sestavování předběžných kalkulací.
-

- ve většině případů se používá u rozpočtování přímých nákladů
 - jedná se o vztahovou či směrnou veličinu týkající se například spotřeby materiálu, práce apod., která je vyjádřena v naturálních jednotkách
 - následně je skrze vztahovou veličinu převedena na peněžní jednotky
 - příkladem může být například hodina, kg, kWh apod.
-

Limit

- je využíván ve vztahu k rozpočtování nepřímých či režijních nákladů
 - vyjadřuje horní nebo dolní mez či hranici, která je stanovena v hodnotových i v naturálních jednotkách
 - jedná-li se o limit **nákladů**, hovoříme o **horním omezení nákladů**
 - v případě limitu **výnosů** hovoříme o **dolním omezení výnosů**
 - určíme, kolik by měly činit maximálně náklady a kolik by měly činit minimálně výnosy (snahou každého podniku o minimalizaci nákladů a maximalizaci výnosů)
-

Fáze rozpočtů

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Rozpočtovací proces v sobě zahrnuje několik fází, a to:

- přípravu rozpočtů
 - tvorbu rozpočtů
 - kontrolu plnění rozpočtů včetně jeho průběhu a identifikace odchylek
 - odstranění odchylek
-

Kontrola rozpočtů

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Aby byl zajištěn účel rozpočetnictví, nelze pouze rozpočet sestavit, ale musí dojít také k jeho následné kontrole. Ta může být v podniku zajištěna 4 způsoby, a to:

- porovnáním skutečného stavu s absolutním rozpočtem,
 - porovnáním skutečného stavu s rozpočtem přepočteným na skutečný objem výkonů,
 - porovnáním skutečného stavu s rozpočtem variantním,
 - zajištěním následné kontroly jednicových nákladů dle kalkulace standardních nákladů.
-

Typy rozpočtů

Dle časového období, na které jsou rozpočty sestavovány, se nejčastěji rozlišují:

- krátkodobé rozpočty (tzv. taktické rozpočty)
- dlouhodobé rozpočty (tzv. strategické rozpočty)

Dle stupně řízení, na které se podnikové rozpočty sestavují:

- základní rozpočet
 - souhrnný rozpočet
-

Typy rozpočtů

Dle rozsahu zobrazování a zachycování nákladů a výnosů:

- rozpočty zahrnující veškeré podnikové náklady a výnosy
- rozpočty zahrnující pouze část podnikových nákladů a výnosů

Dle počtu variant plánu:

- pevný rozpočet
 - variantní rozpočet
-

Krátkodobý rozpočet

- sestavuje se na období kratší než jeden rok a je primárně zaměřen na režijní náklady jednotlivých útvarů uvnitř podniku (vnitropodnikové útvary)
 - zabývá se zejména tokovými veličinami (například náklady a výnosy zobrazené ve výkazu zisku a ztrát)
 - stavové veličiny (například aktiva a pasiva zobrazená v rozvaze) jsou pouze doplňkovými veličinami
 - v rámci krátkodobých rozpočtů rozeznáváme dva typy rozpočtů:
 - **a to vnitropodnikový rozpočet a**
 - **podnikový rozpočet.**
-

Vnitropodnikový rozpočet

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- je zaměřen na vnitropodnikové útvary, jejich činnosti a řízení
 - jde převážně o vymezení a stanovení úkolů dle odpovědnosti za náklady, výnosy a další hodnotové veličiny
 - týká se zejména jednicových nákladů (dle kalkulace či norem) a nákladů režijních
 - zahrnuje v sobě rozpočet výkonů, peněžních příjmů a výdajů, výnosů a nákladů, aktiv a pasiv a režijních nákladů
-

Vnitropodnikové rozpočty

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- rozpočty jednotlivých podnikových výkonů (výrobků, služeb apod.),
 - rozpočty peněžních příjmů,
 - rozpočty peněžních výdajů,
 - rozpočty tokových veličin,
 - rozpočty stavových veličin,
 - rozpočty režijních nákladů
-

Podnikový rozpočet

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- není zaměřen na jednotlivé vnitropodnikové útvary podniku, ale na podnik jako celek
 - podnikový rozpočet je složen z:
 - rozpočtové výsledovky
 - rozpočtové rozvahy
 - rozpočtu peněžních toků (rozpočet cash flow)
-

Rozpočtová výsledovka

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- hlavním ukazatelem je hospodářský výsledek
 - primární pozornost je věnována výsledku hospodaření z hlavní výtěžné činnosti
 - nejvýznamnější část rozpočtové výsledovky je tvořena:
 - rozpočtem výnosů (vycházející z plánu prodeje)
 - následně z rozpočtu jednicových nákladů (vycházející z plánu výroby),
 - rozpočtu přímých nákladů na konkrétní druh výkonu a rozpočtu režijních nákladů.
-

Rozpočtová rozvaha

- zaměřuje se na změnu stavu aktiv a pasiv
 - v krátkodobých a takticky orientovaných rozpočtech se sestavuje **rozvaha, která je méně podrobná než příslušný účetní výkaz finančního účetnictví**
 - v rámci oběžných aktiv a krátkodobých závazků je zpracováván na základě rozpočtu peněžních toků s cílem zjištění tzv. pracovního kapitálu
 - rozpočet pracovního kapitálu spojuje rozvahu s rozpočtem peněžních toků
-

Rozpočet peněžních toků (rozpočet cash flow)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- je zaměřen na koordinaci vztahů mezi jednotlivými činnostmi v podniku, jež jsou hlavním zdrojem či nositelem peněžních popř. finančních prostředků
 - jeho hlavní funkcí je zajišťování likvidity podniku a platební schopnosti podniku
 - rozpočet peněžních toků se člení na **provozní činnost, investiční činnost a finanční činnost**
-

Vstupní náklady – zakladatelský rozpočet

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Náklady na založení podniku	Částka v Kč	Částka vč. DPH v Kč
Notářské poplatky, zápis do obchodního rejstříku	25 000	25 000
Vydání živnostenských listů	3 000	3 000
Ostatní poplatky, rezerva	5 000	5 000
Náklady na zřízení kanceláře		
Stavební úpravy	15 000	17 850
Kancelářský nábytek	12 000	14 280
Počítač včetně software MS Office a tiskárny	30 000	35 700
Náklady na nákup strojů a zařízení		
Míchačka 125 l	13 600	16 184
Elektrický vrátek	9 100	10 829
Sekací kladivo	25 400	30 226
Nivelační přístroj	16 200	19 278
Ostatní drobné nářadí	50 000	59 500
Lešení Haki sada 100 m ²	102 500	121 975
Vstupní náklady celkem	306 800	358 822

Počáteční rozvaha

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Aktiva	Kč	Pasiva	Kč
1. Dlouhodobý majetek		1. Vlastní kapitál	
Dlouhodobý nehmotný majetek		Základní kapitál	500 000
Dlouhodobý hmotný majetek		Kapitálové fondy	
Dlouhodobý finanční majetek		Fondy ze zisku	
		Výsledek hospodaření	
2. Oběžný majetek		2. Cizí zdroje	
Zásoby		Rezervy	
Krátkodobé pohledávky		Krátkodobé závazky	
Dlouhodobé pohledávky		Dlouhodobé závazky	
Finanční majetek	500 000	Bankovní úvěry	
3. Ostatní aktiva		3. Ostatní pasiva	
Celkem aktiva	500 000	Celkem pasiva	500 000

Plán nákladů na provoz podniku

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Náklady na provoz podniku	Částka v Kč/měsíc
Leasingová splátka na osobní automobil	5 481
Leasingová splátka na nákladní automobil	10 027
Silniční daň	650
Nájem sídla podniku	2 500
Poplatky za mobilní telefony	2 400
Poplatek za pevnou tlf.linku a internet	600
Provoz osobního automobilu	2 000
Poplatek za vedení účetnictví a mezd	1 800
Poplatek stavebně ekonomické kanceláři	4 200
Poplatek za inzerci v deníku Partner	1 160
Náklady na provoz podniku celkem za měsíc	30 818
Náklady na provoz podniku celkem za rok	369 816

Plán osobních nákladů

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

1 a 2 rok 2008 - 2009	
Náklady na zaměstnance	Částka v Kč/měsíc
Měsíční hrubá mzda - 2 řemeslníci	32 000
Měsíční hrubá mzda - 1 pomocný pracovník	12 000
Zdravotní pojištění 9 %	3 960
Sociální pojištění 26 %	11 000
Náklady na zaměstnance celkem za měsíc	58 960
Náklady na zaměstnance celkem za rok	707 520
3 rok 2010	
Náklady na zaměstnance	Částka v Kč/měsíc
Měsíční hrubá mzda - 3 řemeslníci	48 000
Měsíční hrubá mzda - 1 pomocný pracovník	12 000
Zdravotní pojištění 9 %	5 400
Sociální pojištění 26 %	15 000
Náklady na zaměstnance celkem za měsíc	80 400
Náklady na zaměstnance celkem za rok	964 800

Přímé provozní náklady 2008

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

1 rok činnosti 2008	Pesimistická var.	Realistická var.	Optimistická var.
Materiál RD Balkova Lhota	1 047 925	1 047 925	1 047 925
Zemní práce strojem Case	12 640	12 640	12 640
Autojeřáb AD 20	17 820	17 820	17 820
Náklady na autodopravu	29 857	29 857	29 857
Materiál RD Krtov	-	961 789	961 789
Zemní práce strojem Case	-	7 900	7 900
Autojeřáb AD 20	-	5 292	5 292
Náklady na autodopravu	-	19 744	19 744
Materiál RD Radostice	-	-	915 414
Zemní práce strojem Case	-	-	10 270
Autojeřáb AD 20	-	-	12 450
Náklady na autodopravu	-	-	24 625
Materiál subdodavatelské práce	252 500	90 000	-
Náklady na autodopravu	74 000	35 000	-
Přímé provozní náklady celkem	1 434 742	2 227 967	3 065 726

Plán tržeb

1 rok činnosti 2008			
Tržby podniku	Pesimistická var.	Realistická var.	Optimistická var.
RD Balkova Lhota	1 719 744	1 719 744	1 719 744
RD Krtov	-	1 727 972	1 727 972
RD Radostice	-	-	1 588 494
Subdodavatelské práce	1 010 000	360 000	-
Tržby podniku celkem	2 729 744	3 807 716	5 036 210
2 rok činnosti 2009			
Tržby podniku	Pesimistická var.	Realistická var.	Optimistická var.
RD Balkova Lhota	1 719 744	1 719 744	1 719 744
RD Krtov	-	1 727 972	1 727 972
RD Radostice	-	-	1 588 494
Subdodavatelské práce	1 010 000	360 000	-
Tržby podniku celkem	2 729 744	3 807 716	5 036 210
3 rok činnosti 2010			
Tržby podniku	Pesimistická var.	Realistická var.	Optimistická var.
RD Balkova Lhota	1 719 744	1 719 744	1 719 744
RD Krtov	1 727 972	1 727 972	1 727 972
RD Radostice	-	1 588 494	1 588 494
Subdodavatelské práce	360 000	-	360 000
Tržby podniku celkem	3 807 716	5 036 210	5 396 210

Roční Cash flow

Rok činnosti	2008	2009	2010
Příjmy	3 082 843	3 007 631	4 222 736
Tržby akce RD Balkova Lhota	1 805 731	1 805 731	1 805 731
Tržby akce RD Krtov			1 814 371
Tržby akce RD Radostice			
Tržby akce Subdodávky	1 201 900	1 201 900	428 400
Platba DPH Fin.úřad	75 212		174 234
Výdaje			
Vstupní náklady	358 822		
Náklady na provoz podniku	369 816	369 816	369 816
Náklady na zaměstnance	707 520	707 520	964 800
Přímé provozní náklady	1 247 031	1 247 031	1 247 031
Přímé provozní náklady			1 144 529
Přímé provozní náklady			
Přímé provozní náklady	300 475	300 475	107 100
Náklady na zemní práce	12 640	12 640	20 540
Náklady na práce autojeřábem	17 820	17 820	23 112
Náklady na autodopravu	123 590	123 590	100 675
Daň z příjmu právnických osob		502	46 766
Platba DPH Fin.úřad		11 074	
Výdaje celkem	3 137 714	2 790 468	4 024 369
Hotovostní tok	- 54 871	217 163	198 367
Kumulovaný CF	- 54 871	162 292	360 659

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Dlouhodobé rozpočty jsou v podniku sestavovány na období delší než jeden rok a vychází z dlouhodobých cílů podniku.

- **Rozpočty dlouhodobého charakteru**

- jež jsou zaměřeny pouze na oblasti, popř. činnosti, které mohou ovlivnit chod celého podniku v delším časovém období
 - jsou zaměřeny především na investiční rozpočty, kapitálové rozpočty a rozpočty výdajů na vědu a výzkum
-

- **Velitelský rozpočet (tzv. Master Budget)**
 - sestavován jako obecný rozpočet, který v sobě zahrnuje rozpočtovou výsledovku, rozpočtovou rozvahu a rozpočet peněžních toků v dlouhodobém horizontu
 - **Rozpočet vývoje nákladů**
 - sledující řízení nákladů z dlouhodobého hlediska
 - je zaměřen na možnosti ovlivňování vývoje jednotlivých nákladů v podniku.
-

Další dlouhodobé rozpočty

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Klouzavý rozpočet**
 - v jehož rámci je sestavován detailní rozpočet na nejbližší časové období a pouze okrajový či rámcový rozpočet pro další časová období.
 - **Pevný rozpočet**
 - který je využíván ve výrobě se stálým využitím výrobní kapacity a kde je velmi náročné měření výkonů.
 - **Pružný (variantní) rozpočet**
 - který je sestavován pro různé úrovně výkonů útvarů. Hlavní myšlenka spočívá v rozdělení nákladů na variabilní a fixní složku.
-

Rozpočtování režijních nákladů průběhu v minulosti

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

V praxi se využívá několik metod pro rozpočtování režie, mezi které lze zařadit:

- grafické zjištění přímky odhadem,
 - extrapolace (interpolace) na základě dvou reprezentativních údajů o skutečnosti,
 - statistické metody,
 - metoda variátorů.
-

- Určení vzájemného poměru variabilních a fixních nákladů přímo z účtů je poměrně náročné.
 - Z tohoto důvodu se jako nástroj pro určení nákladového úkolu v oblasti režijních nákladů často používá **tzv. variátor**.
 - Pomocí variátoru lze vyjádřit stupeň závislosti vynaložených režijních nákladů na konkrétní vztahové veličině.
 - Vyjadřuje, o kolik % vzroste (klesne) výše režijních nákladů, jestliže vztahová veličina vzroste (klesne) o několik %.
-

Rozpočet podle zdůvodněného odhadu budoucího vývoje

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- metoda je založena na odhadu budoucího vývoje a příčin vzniku jednotlivých položek
 - informace jsou využity ke zdůvodnění a propočtu odpovídající výše režijní položky
 - vhodná zejména tehdy, když
 - dochází k nepravidelnostem při vzniku režijní položky,
 - útvar nemůže vznik režijního nákladu ovlivnit
 - anebo výše nákladů není podle útvaru měřitelná,
 - případně by měření bylo nevhodné
-

Klasifikace a technika sestavení rozpočtu

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Při rozpočtování se musí rozlišovat nejméně tyto dílčí typy:

- Pevný rozpočet
 - Variantní (alternativní, flexibilní) rozpočet
 - Přírůstkový (inkrementální) rozpočet
 - Rozpočet vycházející od nuly (ZBB – Zero Based Budget)
 - Rozpočet sestavovaný za pevně vymezené období
 - Rozpočet sestavovaný za klouzavé období
 - Rozpočet vymežující úkoly globálně
 - Rozpočet vymežující úkoly podle dílčích aktivit
 - Rozpočet limitní
 - Rozpočet indikativní
-

Pevný rozpočet

- je stanoven pro jedinou úroveň činnosti, tj. stanovený objem aktivity
 - nerozlišuje variabilní a fixní složky nákladů.
 - jeho použití není vhodné při kolísavém objemu činnosti a v situaci, kdy se skutečný objem může podstatně lišit od rozpočtované úrovně.
 - **Kontrola** se provádí dvěma způsoby:
 - rozpočet se nepřepočítává
 - rozpočet se přepočítává jako celek
-

Variantní (alternativní, flexibilní) rozpočet

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- vychází z členění nákladů na variabilní a fixní a předpokládá možnost odchýlení skutečného a rozpočtovaného objemu činnosti.
 - důležitý pro kontrolu režijních nákladů, a to zejména v rámci vnitropodnikového odpovědnostního řízení.
 - vychází z předpokladu, že manažer na střední úrovni řízení **může ovlivnit** variabilní náklady, avšak fixní náklady ovlivňuje manažer na vyšší úrovni řízení.
 - pokud dojde k překročení objemu činnosti podle rozpočtu, vychází se z předpokladu, že útvar je oprávněn úměrně vynakládat vyšší variabilní náklady
-

Variantní (alternativní, flexibilní) rozpočet

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **přepočet variabilních nákladů se provádí lineárně**, tj. předpokládá se jejich proporcionální vývoj
 - tento vývoj nákladů můžeme sledovat zejména u krátkodobé kontroly nákladů, ale z dlouhodobého hlediska může být vývoj podproporcionální i nadproporcionální
 - dalším důvodem pro krátkodobou kontrolu je pojetí fixních nákladů, které jsou fixní pouze při krátkodobém přístupu, při delším období se mění obvykle jejich přírůstek skokem
-

Přírůstkový (inkrementální) rozpočet

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Tento typ rozpočtu vychází z:

- z rozpočtu za minulé období,
 - **ze skutečných výsledků za minulé období**, zejména za poslední období
 - tyto údaje se při stanovení rozpočtu na příští období upraví o určitý procentní podíl, který vychází ze změny rozpočtovaného objemu činnosti a z cenových změn
 - předností tohoto rozpočtu je **jeho jednoduchost**, snadné využívání softwarových programů pro počítače, má omezené nároky na zapojení manažerů do rozpočtování a relativně nízké náklady na rozpočtování
-

Rozpočet vycházející od nuly

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- všechny činnosti se hodnotí nově, jako by se rozpočet sestavoval pro novou dosud neexistující činnost a jako by neexistovaly údaje o nákladech za předchozí období
- Sestavuje se zejména u:
 - činností které poskytují služby,
 - útvarů, jejichž výše výdajů závisí na rozhodnutí vyššího stupně řízení,
 - nevýrobních činnosti
 - a u ostatních útvarů při rozpočtování režijních nákladů.

Velmi dobré zkušenosti má použití u podniků samosprávy.

Rozpočet sestavovaný za pevně vymezené období

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- zejména u krátkodobého rozpočtování se vychází z předpokladu, že **rozpočet se sestavuje za vymezené rozpočtované období** (např. roční),
 - mnohdy bývá tento základní časový úsek rozdělen na dílčí časové úseky (např. čtvrtletí)
 - čím jsou dílčí časové úseky vzdálenější od doby sestavení základního rozpočtu, tím méně přesné bývají
 - z tohoto důvodu se sestavuje klouzavý rozpočet
-

Rozpočet sestavovaný za klouzavé období

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Sestavování tohoto rozpočtu má několik zásad:

- sestavuje se na **základní období a povinně i na kratší časové úseky**
 - kratší úseky neplní pouze pasivní funkci rozpisu, ale aktivní roli aktualizace rozpočtu
 - na konci kratšího úseku (např. čtvrtletí) a počátku dalšího se úkoly na další období zpřesňují tím, že se bere do úvahy dosavadní plnění a budoucí očekávané změny podmínek, ke kterým mezitím došlo, nebo které jsou pravděpodobné,
 - pro **zachování základního rozpočtované období** se připojí rozpočet následujícího krátkého období (např. čtvrtletí)
-

Rozpočet vymezuující úkoly globálně

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Tradiční postup při vnitropodnikovém rozpočtování **stanoví globální úkoly:**

- v jednotlivých položkách pro celkovou činnost útvaru
 - v jednotlivých položkách pro celkovou skupinu útvaru
 - v jednotlivých položkách pro jinak vymezená místa vzniku nákladů
-

Rozpočet limitní

- stanovuje úkol formou částky nákladů, která nemá být překročena – tzv. **limitem**
 - limit je absolutně nebo relativně nepřekročitelnou částkou pro dané rozpočtované období
 - případné překročení povoluje nadřízený vedoucí, a to buď:
 - formou explicitního souhlasu s výdajem specifické částky,
 - dodatečného zvýšení limitu pro výdaje daného typu
 - nebo zvýšením limitu na dané období pro celý útvar bez ohledu na specifikaci položky, u které došlo k překročení
-

Rozpočty indikativní

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- je opakem rozpočtu limitního
 - stanoví se jim odhadovaná, předpokládaná nebo propočtená částka, jejíž nedodržení může mít důsledek pouze pro systém stimulační (prémiování)
-

Příklad

Firma ABC vyrábí speciální bundy. Cena jedné bundy je 1 300 Kč a na její výrobu je potřeba 450 Kč jednicového materiálu, 120 Kč jednicových mezd, 95 Kč připadá na variabilní výrobní režii a 65 Kč na variabilní prodejní režii. Rozpočtované fixní režijní náklady firmy jsou: výrobní fixní režie 1 200 000 Kč a prodejní fixní režie 950 000 Kč.

- Sestavte rozpočet výnosů, nákladů a zisku pro předpokládaný objem prodeje 5 000 ks bund.
-

Řešení

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Položka	Výše nákladů	5 000 ks
Výnosy z prodeje	1 300	6 500 000
Jednicový materiál	450	2 250 000
Jednicové mzdy	120	600 000
Variabilní výrobní režie	95	475 000
Variabilní prodejní režie	65	325 000
Variabilní náklady celkem	730	3 650 000
Marže	570	2 850 000
Výrobní režie fixní		1 200 000
Prodejní režie fixní		950 000
Fixní náklady celkem		2 150 000
Zisk		700 000

Příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Společnost Palma s. r. o. vyrábí lamelové rošty, které dodává výrobcům nábytku.

V únoru probíhá výroba pouze jednoho druhu roštu. Operativní kalkulace jednicových nákladů na výrobu jednoho roštu činí 250 Kč.

Pro řízení variabilní výrobní režie je stanoven normativ ve výši 50 Kč na 1 hodinu pracovního času. Výroba jednoho roštu dle norem spotřeby času trvá 3 hodiny.

Na měsíc únor byl středisku Výroba stanoven limit fixních režijních nákladů ve výši 4 000 000 Kč.

Příklad

Na základě plánu výroby, odvozeného z plánu prodeje, má středisko výroba v únoru vyrobit 10 000 ks roštů.

Ve skutečnosti se vyrobilo 9 800 ks roštů a skutečné náklady činily:

- Jednicové náklady 2 420 000 Kč
 - Variabilní výrobní režie 1 495 000 Kč
 - Fixní výrobní režie 3 950 000 Kč
-

Příklad

1. Sestavte rozpočet nákladů na únor.
 2. Sestavte variantní přepočtený rozpočet na skutečný objem výkonů v únoru.
 3. Sestavte lineárně přepočtený rozpočet na skutečný objem výkonů v únoru.
 - .
-

Řešení – ad 1)

Řešení:

1. Rozpočet nákladů střediska na plánovaný objem výroby 10 000 ks

Položka	Způsob stanovení	Kč
Jednicové náklady	Na základě operativní kalkulace a plánu výroby $250 \times 10\,000$	2 500 000
Variabilní výrobní režie	Na základě předem stanovených variabilních nákladů na jednotku ($50 \times 3 = 150$) a plánu výroby $150 \times 10\,000$	1 500 000
Fixní výrobní režie	Na základě limitu	4 000 000
Celkem		8 000 000

Řešení – ad 2)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

2. Variantní přepočtený rozpočet na skutečný objem výroby 9 800 ks

Položka	Způsob stanovení	Kč
Jednicové náklady	Na základě operativní kalkulace a skutečného objemu výroby $250 \times 9\,800$	2 450 000
Variabilní výrobní režie	Na základě předem stanovených variabilních nákladů na jednotku a skutečného objemu výroby $150 \times 9\,800$	1 470 000
Fixní výrobní režie	Na základě limitu	4 000 000
Celkem		7 920 000

3. Lineárně přepočtený rozpočet na skutečný objem výroby 9 800 ks

Položka	Způsob stanovení	Kč
Jednicové náklady	Na základě operativní kalkulace a skutečného objemu výroby $250 \times 9\,800$	2 450 000
Variabilní výrobní režie	Na základě předem stanovených variabilních nákladů na jednotku a skutečného objemu výroby $150 \times 9\,800$	1 470 000
Fixní výrobní režie	Na základě lineárního přepočtu limitu na skutečný objem výkonů $4\,000\,000 / 10\,000 \times 9\,800\,000$	3 920 000
Celkem		7 840 000

Příklad

Společnost ABC vyrábí tekutá mýdla. Sestavte rozpočet tržeb a inkasa tržeb za druhé čtvrtletí, jestliže znáte plán prodeje a víte, že cena 1 litru mýdla je 70 Kč, 60 % zákazníků tvoří maloodběratelé, kteří platí při nákupu a ostatní zákazníci jsou velkoodběratelé, kteří hradí své závazky za měsíc po dodávce.

Plán prodeje mýdla (v tis. litrech) je uveden v následující tabulce:

	březen	duben	květen	červen
Plán prodeje mýdla	500	650	480	520

Řešení

SLEZSKÁ

UNIVERZITA
V OPAVĚ
Fakulta podnikatelská
KARVINĚ

	březen	duben	květen	červen	II. čtvrtletí
Plán prodeje mýdla	500	650	480	520	
Prodej mýdla v tis. Kč	35 000	45 500	33 600	36 400	115 500
Inkaso tržeb – velkoodběratelé	x	14 000	18 200	13 440	45 640
Inkaso tržeb – maloodběratelé	x	27 300	20 160	21 840	69 300
Inkaso tržeb celkem	x	41 300	38 360	35 280	114 940

Rozpočtované tržby ve druhém čtvrtletí budou 115 000 tis. Kč a příjmy společnosti budou 114 940 tis. Kč.

Příklad

Sestavte rozpočet cash flow podniku ABC na měsíc říjen, jestliže znáte následující údaje:

- stav peněžních prostředků v pokladně a na účtech podniku činí k 1. říjnu 21 000 Kč
 - tržby z prodeje jsou inkasovány ve výši 60 % v měsíci prodeje, 25 % v následujícím měsíci, 10 % ve druhém měsíci a 5 % jsou nedobytné
 - objem prodeje činil v srpnu 325 000 Kč, v září 240 000 Kč a na říjen je předpoklad 350 000 Kč.
-

- 65 % uskutečňovaných nákupů zásob je hrazeno v měsíci nákupu a zbytek v následujícím měsíci
 - v září nakoupil podnik zboží v objemu 140 000 Kč a na říjen je rozpočtována 170 000 Kč
 - na výplaty mezd v říjnu je počítáno 47 500 Kč
 - odpisy dlouhodobého majetku za říjen byly vypočteny v částce 10 000 Kč
-

- ostatní výdaje dle rozpočtu na říjen činí 31 000 Kč
 - záloha na daň z příjmů odvedená v říjnu bude činit 12 500 Kč
 - úroky z úvěru převáděné z účtu podniku v říjnu jsou stanoveny na 3 750 Kč
-

Počáteční stav peněžních prostředků		21 000
Inkaso tržeb z prodeje v měsíci prodeje	60 % z 350 000	210 000
Inkaso tržeb z prodeje v následujícím měsíci	25 % z 240 000	60 000
Inkaso tržeb z prodeje ve druhém měsíci po prodeji	10 % z 325 000	32 500
Celkem disponibilní prostředky	21 000 + 210 000 + 60 000 + 32 500	323 500
Výdaje na nákup zboží v měsíci nákupu	65 % z 170 000	110 500
Výdaje na nákup zboží v následujícím měsíci	35 % z 140 000	49 000
Výplaty mezd		47 500
Ostatní rozpočtované výdaje		31 000
Záloha na daň z příjmů		12 500
Úroky placené z účtu		3 750
Celkem výdaje		254 250

Kontrola plnění rozpočtu

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- základem kontroly plnění rozpočtů je **kvantifikace a analýza rozdílů (tzv. odchylek)** mezi skutečně dosaženou a rozpočtovanou úrovní konkrétní veličiny
 - snadnější je kontrola a vyhodnocování krátkodobých rozpočtů, protože s prodlužujícím se časovým horizontem dochází ke komplikovanému vyčíslení výše odchylek, ale i jejich dvou nejdůležitějších charakteristik:
 - příčiny
 - a odpovědnosti
-

Kontrola plnění rozpočtu

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Při zjišťování odchylek se skutečné veličiny srovnávají zpravidla se třemi typy rozpočtů:

- **s absolutním rozpočtem**
 - **s rozpočtem lineárně přepočteným na skutečný objem aktivity** (např. na skutečný objem a sortiment vyrobených nebo prodaných výkonů, ujetých kilometrů, hodin poskytnutých služeb apod.)
 - **s variantním rozpočtem**, při kterém je respektována závislost, resp. nezávislost hodnocené veličiny ve vztahu k objemu aktivity, jako příklad je možno uvést stanovení nákladového úkolu na různé objemy vyrobených výrobků, který respektuje fixnost a variabilitu nákladů
-

Základní typy odchylek

- **kvalitativní odchylky**
 - vznikají jako rozdíl mezi rozpočtovanou a skutečnou úrovní dosažené ceny, mzdového ocenění a jiných parametrů souvisejících s oceněním hodnocené veličiny

 - **kvantitativní odchylky**
 - vznikají naopak z rozdílu mezi rozpočtovanou a skutečnou úrovní naturální spotřeby, prodaných výkonů a jiných parametrů, které souvisejí s věcnou podstatou hodnocené veličiny
-

- **sortimentní odchylky**, které kvantifikují rozdíl mezi směrným a skutečným **sortimentním složením** nakupovaných a prodávaných výkonů,
 - **odchylky z výtěžnosti a úspornosti** vynakládaných ekonomických zdrojů a další.
-

Příklad

- Firma eviduje následující údaje:

Plán (Kč):

Celkem rozpočet reže:		5 000 000
	z toho: fixní složka	4 000 000
	variabilní složka	1 000 000
Variabilní složka stanovena na:	100 000 hodin práce.	

Po uplynutí období byly zjištěny následující skutečné hodnoty reže:

Skutečnost (Kč):

Celková skutečná reže:		5 500 000
	z toho: fixní složka	4 000 000
	variabilní složka	1 500 000
Vykázáno:	115 000 hodin práce	

Příklad

1. Vyhodnot'te plnění rozpočtu postupem tzv. pevného nepřepočteného rozpočtu
 2. Vyhodnot'te plnění rozpočtu postupem tzv. pevného přepočteného rozpočtu
 3. Vyhodnot'te plnění rozpočtu postupem tzv. variantního rozpočtu
-

Ad 1.

Skutečná režie	5 500 000
– pevný nepřepočtený rozpočet	5 000 000
Překročení rozpočtu	500 000

Ad 2.

Rozpočet na 100 000 hodin	= 5 000 000
Pevný přepočtený rozpočet na 115 000 hodin	= 5 750 000
- Skutečná režie	-5 500 000
Úspora rozpočtu	250 000

Ad 3.

Fixní náklady	4 000 000
Přepočtené variabilní náklady na 115 000 hodin x VN 10 Kč/1 hod.	1 150 000
Variantní rozpočet	5 150 000
- Skutečná režie	5 500 000
Překročení rozpočtu	350 000

METODA STANDARDNÍCH NÁKLADŮ

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Norma

- je obvykle užší než standard
 - směrná veličina se vyjadřuje pomocí naturálních jednotek, pro tyto naturální jednotky jsou stanoveny normované ceny, pomocí nichž stanovíme normu v peněžních jednotkách
 - za **stanovení normy v naturálních jednotkách** obvykle odpovídá **technická příprava výroby**, která se může v praxi dělit na konstrukční, technologickou a výrobně organizační složku
-

Standard

- je chápán širěji
 - norma se převážně používá pro označení přímých (jednicových) nákladů, pojem standard **zahrnuje i režijní náklady**, kdy funkci standardu plní rozpočet režijních nákladů
 - mezi standardy se zahrnují i další směrné veličiny, kterými mohou být cena materiálu, výrobku, mzdová sazba, ale i standardní kapacita, standardní objem výroby nebo prodeje
 - protože se stanovuje standard pro objem výroby (prodeje), stanoví se nepřímou i standardní výnosy
-

Metoda standardních nákladů

- komplexní metoda řízení nákladů, případně výnosů ve vnitropodnikovém pojetí
 - využívá všechny základní prvky manažerského účetnictví, a to:
 - účtování **nákladů**, případně i výnosů
 - **kalkulace**
 - **rozpočtování**
 - vnitropodnikové **odpovědnostní** účetnictví
 - rozbor a poskytování **informací pro rozhodování**
-

Cíle metody standardních nákladů

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- poskytuje informace pro **kontrolu**, zejména **běžné řízení nákladů** pro manažery
 - využití informací i ve **finančním účetnictví**, zvláště pro sestavení rozvahy, popř. i výsledovky
-

Způsob fungování metody standardních nákladů

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Probíhá v 5 etapách:

- stanoví se **standarty**
 - zjišťují se **skutečné veličiny**, u některých jak v naturálním, tak i hodnotovém vyjádření
 - kontroluje se dodržení standardů a zjišťují se **odchytky**
 - provádí se **rozbor** odchylek a zjišťuje se **příčina vzniku odchylek** a útvary, případně osoby zodpovědné za jejich vznik
 - na rozbor navazuje **opatření**, které může být dvojího druhu:
 - opatření, které má **zabránit vzniku** negativní odchylky ze stejné příčiny do budoucnosti,
 - opatření, které si vynutí **změnu** podmínek (např. výrobních)
-

Typy standardů

Z hledisky typologie standardů je nutno rozlišit, zda jde o:

- standardy **přímých nákladů**, označované jako **normy**
 - standardy **režijních nákladů**, jejichž nástrojem je **rozpočet režie**
 - standardy **celkových nákladů**, které vyjadřujeme jako **předběžné kalkulace**
-

Typy standardů

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Ve vztahu k trvání a změně standardu (času) můžeme rozlišit tyto typy standardů:

- operativní
 - průměrné
 - základní
 - odhadované (nejsou standardem stanoveným jako striktní norma, ale plní analogické funkce)
-

Příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Společnost Brener šije sportovní bundy. Plánovaný objem výroby a prodeje v měsíci leden byl 12 000 ks bund. Předpokládaná prodejní cena byla stanovena ve výši 7 000 Kč.

Norma spotřeby základního jednicového materiálu činí 3 bm na jednu bundu, předem stanovená cena 1 bm materiálu byla stanovena ve výši 800 Kč.

Variabilní režijní náklady jsou závislé na počtu hodin práce. Výše variabilních režijních nákladů na jednu hodinu činí 200 Kč a ušití jedné bundy trvá 3 hodiny (norma spotřeby času).

Fixní náklady byly rozpočtovány limitem ve výši 24 000 000 Kč.

Příklad

Ve skutečnosti se vyrobilo a prodalo 10 000 ks bund, skutečná spotřeba jednicového materiálu činila 30 100 bm a skutečný počet hodin práce byl 32 000 hodin. Skutečná výše nákladů a výnosů byla následující:

Skutečné výnosy z prodeje	71 500 000 Kč
Skutečná spotřeba jednicového materiálu	24 170 000 Kč
Skutečná výše variabilních režijních nákladů	6 080 000 Kč
Skutečná výše fixních nákladů	24 250 000 Kč

Příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Úkoly:

1. Stanovte standardy na 1 bundu
 2. Zjistěte rozpočtovaný (standardní) a skutečný zisk
-

Řešení

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Ad 1)

Standardní prodejní cena	ze zadání	7 000 Kč
Standardní jednicové náklady na 1 ks	3 * 800	2 400 Kč
Standardní variabilní režijní náklady na 1 ks	3 * 200	600 Kč
Standardní marže na 1 ks marže	7 000 – 2 400 - 600	4 000 Kč
Standardní fixní náklady na 1 ks	24 000 000 / 12 000	2 000 Kč
Standardní zisk na 1 ks	4 000 – 2 000	2 000 Kč

Řešení

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Ad 2)

Položka	Rozpočet	Skutečnost
Výnosy z prodeje	84 000 000 (7 000 * 12 000)	71 500 000
Jednicové náklady	28 800 000 (2 400 * 12 000)	24 170 000
Variabilní režijní náklady	7 200 000	6 080 000
Marže	48 000 000	41 250 000
Fixní režijní náklady	24 000 000	24 250 000
Zisk	24 000 000	17 000 000

Příklad

- Vypočítejte výši standardu přímého materiálu na jeden kus výrobku a posléze náklady na jeden kus výrobku, znáte-li údaje o následujících položkách:
 - Nákupní cena materiálu na 1 kg výrobku činí 108 Kč, přeprava nákladním automobilem od dodavatele za určitý počet hodin po objednávce 13,20 Kč, příjem a manipulace 1,50 Kč, množstevní sleva 2,70 Kč. Standard kvality pro určitý výrobek, do jehož produkce vstupuje nakoupený materiál, musí zohlednit nejen potřebné množství tohoto materiálu, ale i nutný provozní odpad (např. prořez). Spotřeba materiálu na jeden kus výrobku činí 81 kg, nutný odpad 6 kg a zmetkovost (zmetkovitost) 3 kg.
-

Řešení

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Abychom mohli vypočítat standard přímého materiálu na jeden výrobek, je nejprve nutné vypočítat standardní pořizovací cenu za 1 kg. Tu vypočítáme následujícím způsobem:

Nákupní cena materiálu	108 Kč/kg
Přeprava nákladním autem od dodavatele	13,20 Kč/kg
Příjem a manipulace	1,50 Kč/kg
Množstevní sleva	- 2,70 Kč/kg
Standardní pořizovací cena za 1 kg	120,00 Kč/kg

Příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Nyní, když známe standardní pořizovací cenu za 1 kg, je potřeba zjistit, kolik kg materiálu bude potřeba k výrobě určitého výkonu. To zjistíme následovně:

Spotřeba materiálu	81 kg/ks
Nutný odpad	6 kg/ks
Zmetkovost	3 kg/ks
Spotřeba materiálu	90 kg/ks

Příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Jakmile jsme v rámci standardu určitého výkonu zjistili jak pořizovací cenu přímého materiálu (hodnotový ukazatel), tak i množství potřebné pro jeho výrobu, můžeme celkovou standardní cenu přímého materiálu konkrétního výkonu vypočítat takto:

90 kg x 120 Kč

10 800 Kč za jeden výkon

Tato výsledná hodnota (10 800 Kč) se pak objeví v kalkulaci konkrétního výkonu v kalkulační položce „Přímý materiál.“

Příklad

- Vypočítejte výši standardu přímých osobních nákladů na hodinu, které se skládají ze mzdových nákladů, pojistného na sociálním zabezpečení a zdravotního pojištění a posléze standard jednoho výrobku.
 - Mzdový tarif pracovníka za hodinu činí 270 Kč, prémie a odměny 30 % ze mzdového tarifu, pojistné na sociální zabezpečení 25 % ze mzdových nákladů a pojistné na zdravotním pojištění 9 % ze mzdových nákladů. Čas zaměstnance potřebný na výrobu jednoho výrobku činí 5,7 hodin, prostoje 0,3 hodinu, údržba výrobních zařízení 0,9 hodin, odstraňování zmetkovitosti 0,6 hodiny.
-

Příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Abychom byli schopni určit výši přímých osobních nákladů, je nejprve nutné vypočítat hodinové sazbu osobních nákladů za zaměstnance.

Mzdový tarif pracovníka	270 Kč
Prémie a odměny	81 Kč
Pojistné na sociálním zabezpečení	87,75 Kč
Pojistné na zdravotním pojištění	31,59 Kč
Přímé osobní náklady na 1 hodinu	470,34 Kč

Příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Jestliže jste již vypočetli mzdové náklady na hodinu práce zaměstnance, je potřeba dále vypočíst dobu, po kterou daný zaměstnanec vyrábí jeden výrobek.

Základní čas zaměstnance na výrobek	5,7 hod.
Prostoje	0,3 hod.
Údržba výrobních zařízení	0,9 hod.
Odstraňování zmetkovitosti	0,6 hod.
Počet normohodin na jeden výrobek	7,5 hod.

Příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Na základě znalosti hodinové sazby osobních nákladů a normohodin lze zjistit celkovou výši přímých mzdových nákladů na jeden výrobek, a to následovně:

7,5 hod. x 470,34 Kč

3 527,55 Kč za jeden výrobek

Tato výsledná hodnota (3 527,55 Kč) se pak objeví v kalkulaci konkrétního výkonu v kalkulační položce „Přímé mzdy.“

Odchyvky od standardů

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- kontrola hospodárnosti a efektivnosti
 - propojeny s prémiováním
-

Zjišťování odchylek

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Zjišťují se 2 způsoby:

- průběžně
 - dodatečným výpočtem
-

Zjišťování odchylek - průběžně

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- má význam hlavně v malosériové a středně sériové výrobě, kdy je částka odchylek za určité období u určité kalkulační položky součtem dílčích odchylek

skutečné náklady = náklady podle standardů ± odchylky

Zjišťování odchylek – dodatečným výpočtem

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- používá se v procesní technologii a u režijních nákladů
- Platí:

Skutečné náklady = náklady podle standardů ± odchylky

Odchylky

- podle místa
 - podle výrobku
 - pozitivní
 - negativní
 - příznivá
 - nepříznivá
-

Zjišťují se dva typy odchylek:

- u variabilních nákladů **spotřební odchylka**, která ukazuje, zda ve vztahu ke skutečné úrovni aktivity byly variabilní náklady vyšší nebo nižší, než odpovídá rozpočtu pro skutečný objem, přepočet vychází z předpokladu proporcionálního (lineárního) krátkodobého vývoje
 - u fixních nákladů **objemová odchylka**, která ukazuje, zda se vůbec fixní náklady liší ve skutečnosti od rozpočtovaných a jak objem produkce ovlivňuje podíl fixní režie na jednotku produkce
-

Zjišťují se 4 typy odchylek, kdy u variabilních nákladů se spotřební odchylka rozkládá na:

- **rozpočtovou odchylku**, ta určuje, o kolik je skutečná reálie větší nebo menší než rozpočtované variabilní náklady zahrnuté ve variantním rozpočtu, který je přepočtený pro skutečnou úroveň aktivity
 - **výkonnostní odchylku**, která ukazuje, kolik variabilních nákladů bylo neúčelně vynaloženo na některou z neproduktivních aktivit jako jsou výroba zmetků a jejich opravy
-

Objemová odchylka u fixních nákladů se rozkládá navíc na:

- **účinnostní odchylku**, která ukazuje naopak důsledky dopadu neproduktivní činnosti na fixní náklady
 - **kapacitní odchylku**, která vzniká v důsledku nižší nebo vyšší úrovně celkové aktivity, než je stanoveno v rozpočtu režie, bez přihlédnutí k tomu, zda se jedná o produktivní nebo neproduktivní činnost
-

Typy odchylek

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Zjišťují se **tři typy odchylek**, přičemž se obvykle spojuje důsledek neproduktivní činnosti. Pak se rozlišuje:

- rozpočtová odchylka
 - kapacitní odchylka
 - účinnostní nebo výkonnostní odchylka v širším pojetí
-

Typy odchylek

Kapacitní odchylka se někdy navíc člení na podrobnější typy:

- odchylka z prostojů,
- odchylka z kalendářních rozdílů,
- odchylka z nevyužívané kapacity.

U kapacitní odchylky je třeba dále rozlišovat, jestli se odvozuje od:

- optimálního využití kapacity, nebo
 - plánovaného využití v daném období.
-

Určení odpovědnosti za odchylky

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **rozpočtová odchylka** – obvykle je v odpovědnosti útvaru, ve kterém vznikla
 - **výkonnostní a účinnostní odchylka** – protože se váže k neproduktivnímu využití kapacity, vystavují se pro tyto případy samostatné doklady (mzdové doklady, hlášení zmetků, odchylkové doklady a další), u kterých lze stanovit individuální odpovědnost
-

Určení odpovědnosti za odchylky

- **kapacitní odchylka** – obvykle bývá v odpovědnosti vedení podniku (závodu, oddělení) podle podmínek konkrétního podniku
 - **odchylky z prostojů** nebo z jiného neproduktivního užití kapacity - obvykle je můžeme rozlišovat podle odpovědnosti viníků
-

Kvantitativní a kvalitativní odchylka

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Kvantitativní odchylka**
 - = (předem stanovená spotřeba materiálu - skutečná spotřeba materiálu) * předem stanovená pořizovací cena
 - **Kvalitativní odchylka**
 - = (předem stanovená pořizovací cena - skutečná pořizovací cena) * skutečná spotřeba materiálu
-

Příklad

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Základním materiálem při výrobě speciálních nožů je ušlechtilá ocel. Norma spotřeby základního materiálu je 0,4 kg na jeden kus výrobku a předem stanovená pořizovací cena materiálu činí 380 Kč za kg.

Předem stanovená výše spotřeby základního materiálu na jeden kus je 152 Kč. Ve skutečnosti se v květnu vyrobilo 25 000 ks nožů, skutečně bylo nakoupeno a spotřebováno 9 975 kg ušlechtilé oceli za 3 725 000 Kč.

Vypočítejte kvalitativní a kvantitativní odchylku.

Řešení

- Změna ceny materiálu = kvalitativní odchylka
 - Změna naturální spotřeby materiálu = kvantitativní odchylka
 -
-

Řešení

- Předem stanovená spotřeba materiálu na výrobu 25000 ks nožů činí:
 - $25\ 000 * 0,4 = 10\ 000\ \text{kg}$
 - **Kvantitativní odchylka = $(10\ 000 - 9\ 975) * 380 = 9\ 500\ \text{Kč}$**
 - Skutečná pořizovací cena 1 kg ušlechtilé oceli činila:
 - $3\ 725\ 000 / 9\ 975 = 373,43356\ \text{Kč}$
 - **Kvalitativní odchylka = $(380 - 373,43356) * 9\ 975 = 65\ 500\ \text{Kč}$**
 - Celkem společnost uspořila vlivem nižší spotřeby materiálu 9 500 Kč. Náklady na 1 ks byly vlivem nižší spotřeby materiálu o 0,38 Kč nižší (9 500 Kč / 25 000 ks).
 - Celkem společnost uspořila vlivem nižší pořizovací ceny materiálu 65 500 Kč. Náklady na 1 ks byly vlivem nižší pořizovací ceny materiálu o 2, 62 Kč nižší (65 500 Kč / 25 000 ks).
-

Řešení

Pro kontrolu:

- $9\,500 + 65\,500 = 75\,000$ Kč
 - $0,38 + 2,62 = 3$ Kč
 -
-

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Děkuji za pozornost
